

บทวิจารณ์หนังสือ

หนังสือโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาคใต้

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาที

ผู้เขียน: ศิริพัชร ฅานเชาว์วรรณ,
มิ่ง ต้นดา เตง

สำนักพิมพ์: บริษัท ดาวเงินการพิมพ์

ครั้งที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่พิมพ์: พ.ศ.2557

จำนวนหน้า: 225 หน้า

ISBN: 978-61-6790-21-66

บทวิจารณ์: พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาที

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน” แน่แน่นอนว่า ประเทศในสมาชิกอาเซียนจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ การสร้างประชาคมอาเซียนให้เข้มแข็งได้นั้นจะมุ่งเน้นพัฒนาเพียงด้านเศรษฐกิจ หรือด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จำเป็นต้องพัฒนาประชาคมอาเซียนด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ หากพิจารณาตามหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน คือ ด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอาเซียน และการส่งเสริมการสร้างสรรค์วัฒนธรรมอาเซียน จะเห็นว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและเจริญมั่นคงได้เช่นนี้แล้วการสร้าง ความเข้าใจคนอาเซียนจริงๆ จึงต้องเข้าใจวัฒนธรรมและเครื่องมือที่จะทำให้เราเข้าถึงความคิด

และหลักการดำเนินชีวิตของคนประเทศนั้นๆ และภาชิตซึ่งเป็นสิ่งที่ตกผลึก และสะท้อน
 อดลักษณะตัวตนและความเป็นชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

หนังสือเรื่อง “โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาชิต” เขียนโดย ศิริพัชร์ ฌาณเชาว์
 วรวรรธน์ และ มิ่ง ต้นดา เตง โดยเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา
 โลกทัศน์ (worldview) ของคนในประเทศพม่า ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารจำนวน 960 สำนวน
 เพื่อทำการวิเคราะห์ความหมาย และคำอธิบายจนได้ข้อสรุปที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าโลกทัศน์
 ของคนพม่าอยู่ในช่วงระหว่างความคิดใหม่และความคิดเก่า สำนวนภาชิตทั้งหลายสะท้อนโลก
 ทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนพม่า ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จะทำให้ประเทศอื่นๆ หรือผู้ที่
 สนใจในวัฒนธรรม ประเพณี และชีวิตของคนพม่าได้เข้าใจและเห็นถึงความหลากหลาย
 อันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีและการสร้างประชาคมอาเซียนที่ยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดวรรณกรรมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมเป็นกรอบในการศึกษา
 ผู้วิจัยได้ตีความวรรณกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และประยุกต์แนวคิดของนักวิชาการ
 ฝรั่งเศส คือ เฌราร์ด เฌอ เน็ต ที่แสดงทัศนะว่า การอ่านวรรณกรรมให้เข้าถึงแก่นแท้
 แม้เขาจะเห็นด้วยกับการเริ่มศึกษาวรรณกรรมในฐานะที่เป็นตัวบท (text) แต่ควรขยายขอบเขต
 การศึกษาเพื่อให้เข้าใจตัววรรณกรรมอย่างถ่องแท้ในฐานะที่เป็นผลงาน (oeuvre-work)
 ของนักเขียนหรือนักประพันธ์ ซึ่งมีชีวิตจิตใจและตัวตนอยู่ในสังคมวัฒนธรรมนั้น ได้สร้างสรรค์
 ผลงานขึ้นมา หมายความว่า ปัจจัยแวดล้อมภายนอกตัวบทมีความสำคัญเช่นกันในการศึกษา
 วิเคราะห์วรรณกรรม

การศึกษาชีวิตของคนพม่าด้วยการใช้ภาชิตตามกรอบโลกทัศน์ที่เป็นตัวกำหนดค่านิยม
 บรรทัดฐานความคิดของบุคคลและสังคมนั้นๆ จึงทำให้เราได้เห็นพม่าในอีกมุมหนึ่งที่ชัดเจน
 ยิ่งขึ้น ทั้งในระดับปรัชญา อภิปรัชญา และญาณวิทยา สำนวนสุภาชิตเชิงคำสอนต่างๆ ได้
 สะท้อนถึงสังคมของพม่าได้เป็นอย่างดีเช่น เรียงความเกี่ยวกับสุภาชิตพม่า เขียนโดย ดอนุจี
 (2543) ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเขียนพม่าที่มีชื่อเสียง ได้รวบรวมภาชิตการสั่งสอน สังคม
 เศรษฐกิจ การปกครองของพม่าไว้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงเนื้อหาใน
 หนังสือเล่มนี้ไว้ด้วย

การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าผ่านภาชิต ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบแนวคิดออกเป็น 3
 ประเภท ดังนี้

- 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์
- 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ
- 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

1. โลกทัศน์ของคนพม่าผ่านภษิต

ผู้เขียนศึกษาด้วยการแยกแยะภษิตต่างๆ ออกเป็น 9 ประการ ดังนี้ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามเพศสภาพ 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของวัย 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ ตามอารมณ์ ความรู้สึก และความนึกคิด 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี 5) โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาชีพ 7) โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ 8) โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 9) โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ และสติปัญญา

ในหัวข้อนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจหลายอย่างที่ผู้เขียนเห็นว่างานวิจัยเล่มนี้ได้เปิดเผยอัตลักษณ์ของคนพม่าได้อย่างชัดเจน ให้ผู้คนในประเทศอื่นๆ ได้เรียนรู้ในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น เช่น ภษิตโลกทัศน์เกี่ยวกับเพศบุคคลที่แสดงบทบาทและหน้าที่ของคนในสังคม โดยกำหนดให้ผู้ชายและผู้หญิงมีหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ เช่น ผู้ชายล่าดาบ ผู้หญิงคลอตุ๊ก หมายความว่า ต่างคนต่างมีหน้าที่ของตนเอง ตามเพศสภาพของตน สรุปโดยภาพรวมสำนวนภษิตของคนพม่าได้สะท้อนว่า หน้าที่ของคนต้องปฏิบัติอย่างไร กล่าวคือการสอนให้รู้จักดำรงชีวิตของตนให้เกิดประโยชน์สุขนั่นเอง

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

ในบทนี้ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ 2) เกี่ยวกับพืช 3) เกี่ยวกับสัตว์ ความใกล้ชิดของคนกับธรรมชาติได้สะท้อนผ่านประสบการณ์ด้วยการนำลักษณะพิเศษของชาตินั้นๆ เพื่อเป็นอุปกรรมในการนำเสนอสิ่งที่ต้องการอธิบาย

ผลการวิจัยที่ค้นพบแสดงให้เห็นว่า สำนวนสุภาษิตของคนพม่ากล่าวถึงธรรมชาติและคนพม่าที่ดำรงชีพแบบพึ่งพากันและกัน สำนวนสุภาษิตบางสำนวนคนพม่าก็นำมาเปรียบให้เข้ากับช่วงชีวิตบางสถานการณ์ เพื่อเตือนสติ เตือนใจให้ผู้คนตระหนักถึงสิ่งที่ต้องการสอน เช่น ข้าวกำมือเดียว ก็ถือว่าเป็นบุญคุณ หากเปรียบเทียบกับสำนวนไทยที่ว่า อย่าลืมนคุณข้าวแดงแกงร้อน แล้วก็ไม่ต้องต่างกัน โดยสุภาษิตนี้มุ่งสอนให้คนเรารู้จักกตัญญูต่อผู้อุปการคุณ

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

ทุกชนชาติศาสนาย่อมมีลัทธิความเชื่อที่แตกต่างออกไป ส่วนคนพม่านั้นได้ขึ้นชื่อว่า เป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดและยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น สำนวนสุภาษิตของคนพม่าจึงได้รับแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้ได้จำแนกการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา ที่มุ่งเน้นศึกษา ใน 3 ประเด็น กล่าวคือ

- 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักคำสอน
- 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับนักบวชในพระพุทธศาสนา
- 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนสถาน

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หากกล่าวถึงสิ่งลึกลับ คนพมามีความเชื่อที่คล้ายคลึงกับคนไทยภาคเหนือ กล่าวคือความเชื่อเรื่อง “ขวัญ” โดยมีความเชื่อว่า หากขวัญอยู่กับตัวร่างกายก็จักเกิดสิริมงคลแต่ถ้าหากขวัญหาย หรือขวัญหนี ก็จะมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้น เช่น ความเจ็บป่วย จึงมีสุภษิตพม่ากล่าวว่า “ถ้าขวัญออกจากตัว ฝี่จะเข้าสิง”

คนพม่ายังมีความเชื่อเรื่อง “ฝี่” ไม่ต่างไปจากชาติอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน คนพมานับถือ ฝี่ เทพยดา นางไม้ และเรียกว่า “นัต” เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ โดยทุกหมู่บ้านจะมีศาลบูชานัตตั้งอยู่ แม้ว่าคนพม่าจะนับถือพระพุทธศาสนาแต่ฝี่ยังมีอิทธิพลในความเชื่อของคนพม่าอยู่ตามความเชื่อดั้งเดิม

ผลการศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาคจิต ยังได้เสนอแง่มุมโลกทัศน์ของคนพม่าในเชิงอภิปรายว่ามีลักษณะแบบจิตนิยม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าคนพม่ามีความสุขในการดำรงชีวิต พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อแนวคิดของคนพม่า ความเชื่อเรื่องกรรม การเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างอัตลักษณ์อันโดดเด่นให้ประเทศพม่า โดยเฉพาะในปัจจุบันวิธีการเจริญวิปัสสนาแนวสติปัฏฐานมีชื่อเสียงไปทั่วโลก จากสำนวนภาคจิตของคนพม่าที่ได้ศึกษามาทั้งหมดนี้ นำไปสู่ข้อสรุปว่า คนพม่ามีแนวคิดที่เป็นสันตินิยมได้อย่างชัดเจน